

Επόμενο μάθημα : Πέμπτη 23-11-2023

Σήμερα

[Εργασίες Στατιστική Μεθοδολογίας]
[Παραδείγματα]

Επόμενο μάθημα

- Διαδικασία συγγραφής/υποβολής/διορθώσεων
εθν. στατιστική εργασία
- Αναζήτηση εργασιών / βάσεις / impact factors /
h-index εθν
- Συγγραφή εργασιών
Αναπαραξιμότητα
Επαναξιμότητα
Εργασία

Ερευνητική Μεθοδολογία και Μαθηματική Στατιστική

[στο πλαίσιο της Βιοστατιστικής/Ιατρικής
Επαγγελματικής]

Κύρια σημεία

- Εφαρμοσμένη και Μαθηματική Στατιστική
- Στατιστικά Μοντέλα
- Αναζήτηση ερευνητικού θέματος
- Εισαγωγή στην έρευνα
- Διάρθρωση ερευνητικής εργασίας

Έρευνα στην εφαρμοσμένη Στατιστική

- Στάδια της έρευνας
 - Διατύπωση προβλήματος με όρους της αρχικής εφαρμογής
 - Στατιστικό Μοντέλο
 - Διαμόρφωση παραμέτρων/Επιλογή Μεταβλητών
 - Στατιστική ανάλυση δεδομένων
 - Έλεγχος υποθέσεων και διορθώσεις του μοντέλου
 - Διατύπωση συμπερασμάτων με όρους της αρχικής εφαρμογής

κατά κανόνα δε απαιτείται ανάπτυξη νέας στατιστικής θεωρίας

ΟΜΟΣ ΚΑΤΙΟΙΕΣ ΦΟΡΕΣ ΧΡΕΙΑΙΤΑ! !!

Έρευνα στη Μαθηματική Στατιστική

- Πώς και από πού αντλούνται ερευνητικές ιδέες;
- Τι αποτελεί έρευνα στη στατιστική μεθοδολογία;
- Πώς ξεκινάει κάποιος την ερευνητική δραστηριότητα;
- Πότε θεωρείται ολοκληρωμένη μια έρευνα;

Αντικείμενο της Μαθηματικής Στατιστικής

Κλάδος των Μαθηματικών

έμφαση
στη
μεθοδολογία

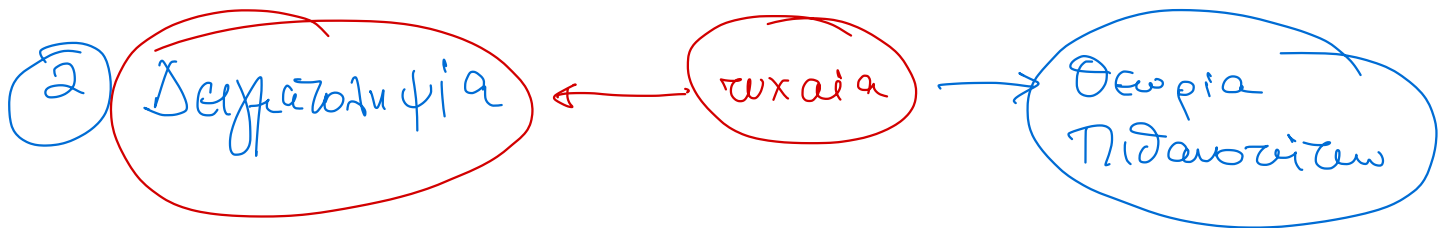
- Μελέτη και ανάπτυξη μεθόδων στατιστικής ανάλυσης.
- Χρησιμοποιεί μαθηματικά εργαλεία: θεωρία πιθανοτήτων, βελτιστοποίηση, λογισμό.
- Κοινό σημείο με την εφαρμοσμένη στατιστική: **πρότυπα ή μοντέλα.**

① π.χ. Πληθυσμός

Ανομορφία

Φοιτητές Βιοστατιστικής
τα τελευταία 5 χρόνια

↓
δεν υπάρχει αβεβαιότητα

Βελτιστοποίηση : Έγερση μέγιστων ή ελάχιστων τιμών μιας συνάρτησης (όπως και κάτω από προϋποθέσεις).

π.χ. ① Maximum Likelihood.

$L(\theta|x)$: "πιθανότητα" να παρατηρήσουμε τα δεδομένα x αν η πραγματική τιμή του παραμέτρου είναι θ .

$$\max_{\theta} L(\theta|x) \leftarrow \hat{\theta}_{MLE}$$

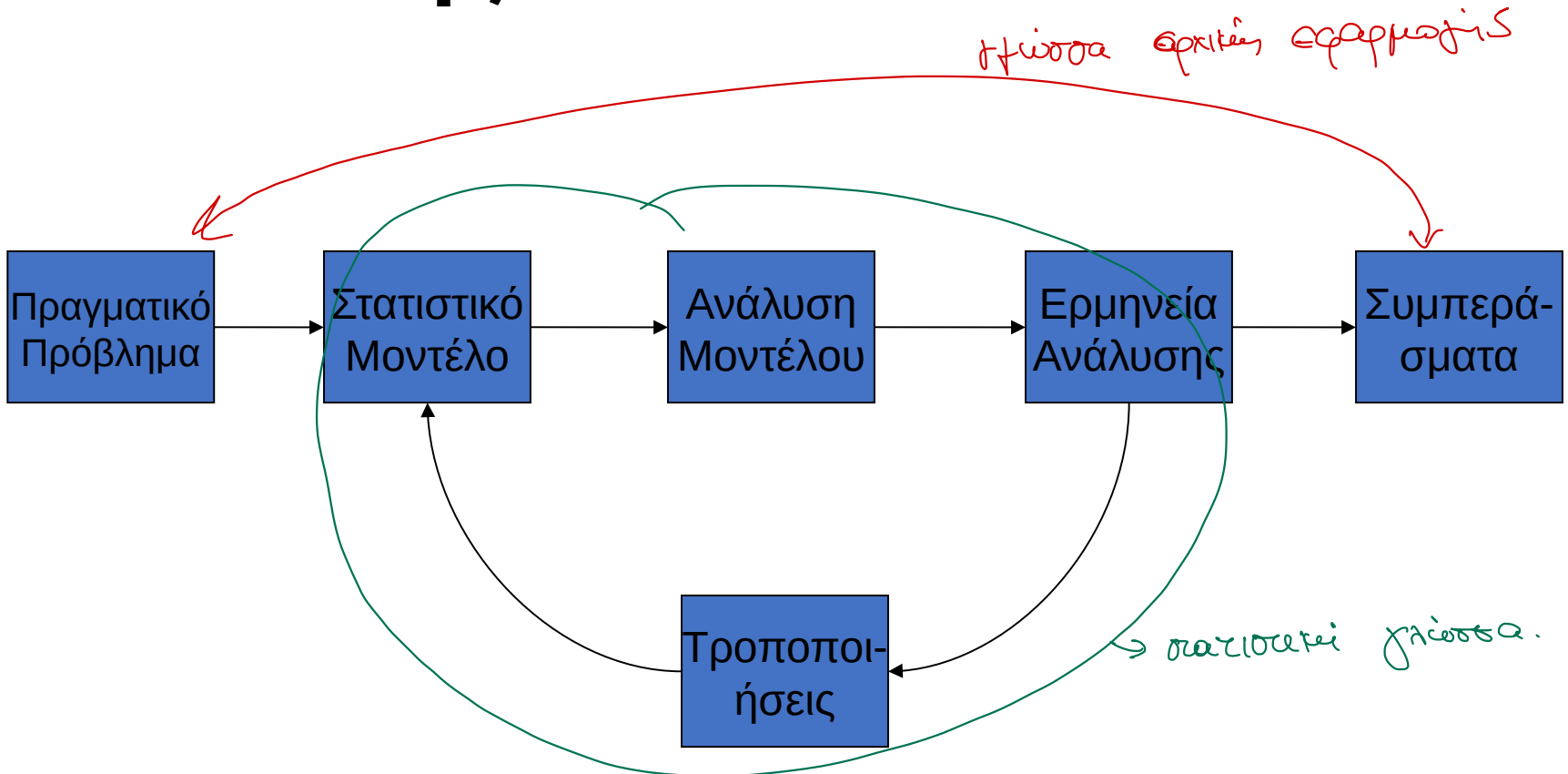
② Least Squares Method $\rightarrow \min_{b_0, b_1} SSE(b_0, b_1)$

$$Y = b_0 + b_1 X + \varepsilon$$

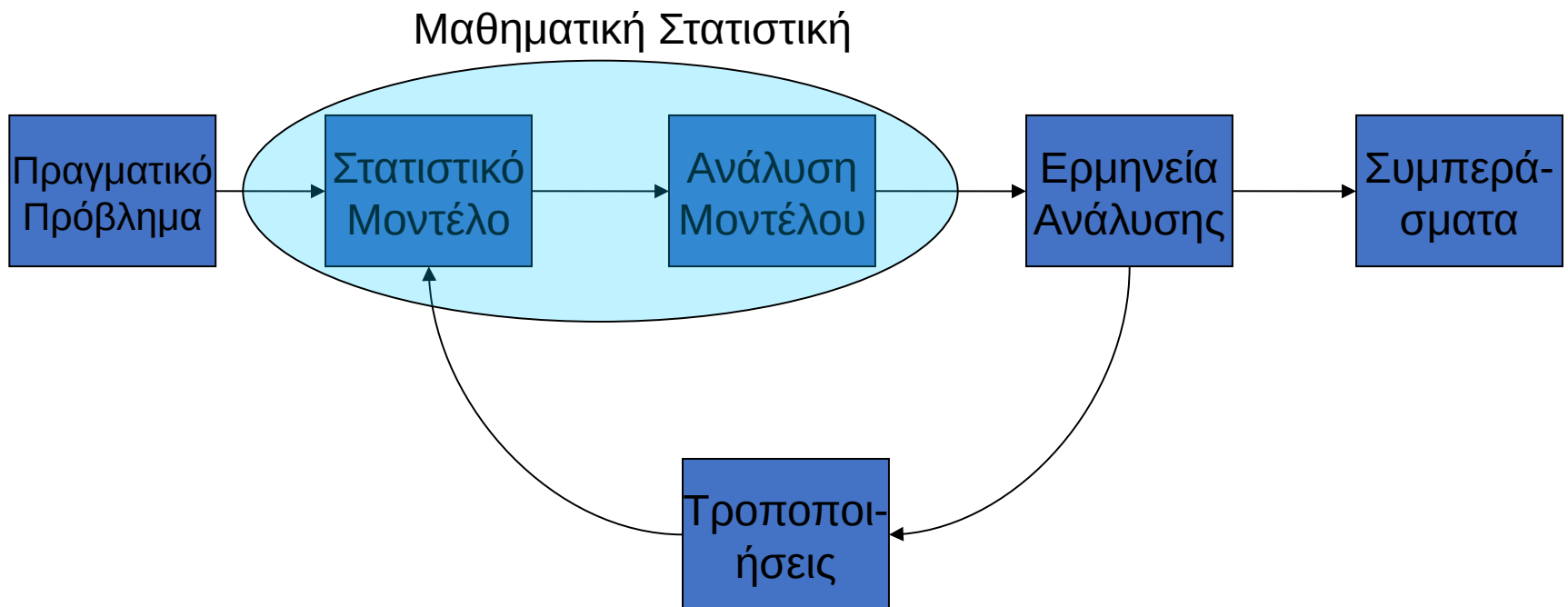
Η έννοια του μοντέλου

- Αναπαράσταση μιας πραγματικής κατάστασης
- Διάφοροι τύποι μοντέλων: Φυσικά, Αφηρημένα, Υπολογιστικά, Μαθηματικά
- Μαθηματικό Μοντέλο:
Αναπαράσταση μέσω μαθηματικών ποσοτήτων και σχέσεων μεταξύ τους.

Στάδια Μοντελοποίησης - Ανάλυσης

Στάδια Μοντελοποίησης – Ανάλυσης

Στατιστικά Μοντέλα

υποκατηγορία
Στοχαστικά
Μοντέλα

• Διευκολύνουν την εξαγωγή συμπερασμάτων από εμπειρικά δεδομένα

- Έλεγχοι Υποθέσεων
- Παλινδρόμηση
- Ανάλυση Επιβίωσης
- Παραγοντική Ανάλυση κλπ

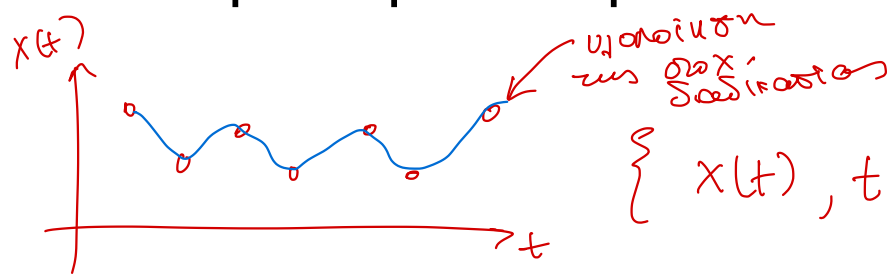
(Μηχανική Μάθηση)

Στοχαστικά – Πιθανοθεωρητικά Μοντέλα

- Γενικότερη κατηγορία μοντέλων.
- Μαθηματική περιγραφή φαινομένων υπό συνθήκες αβεβαιότητας.
- Εφαρμογές στη Βιοστατιστική:
 - Κλινικές Δοκιμές
 - Μοντέλα Εξέλιξης στη Βιολογία
- Μαθηματικά Εργαλεία
 - Πιθανότητες - **Στοχαστικές Διαδικασίες**
 - Βελτιστοποίηση
 - Προσομοίωση

περιγράφουν εξέλιξη σωματίων / φαινομένων στο χρόνο από αβεβαιότητα

π.χ. $X(t)$: αρ. ατόμων που έχουν Covid σε στιγμή t .
τεχνητά μεταβλητή

$\{ X(t), t=0, 1, 2, \dots \}$ ← στοχαστική διαδικασία

Πιθανοθεωρητικό Μοντέλο

Υπόθεση

Παράδειγμα

Έστω νόμισμα που έχει

$$n.i.d. \cdot \begin{cases} 0,6 \text{ K} \\ 0,4 \text{ T} \end{cases}$$

$P(\text{σε } 50 \text{ ρίψεις τουλάχιστον } 20 \text{ φορές κεφαί}).$

Στατιστικό

Μοντέλο

~~μοντέλο~~

$$X = \begin{cases} 1(K) & \text{με } n.i.d. \cdot P \\ 0(T) & \text{με } n.i.d. \cdot P \\ p: \text{αίσωρα} \end{cases}$$

Παράδειγμα

Παίρνω ένα νόμισμα που σε ρίχνω τις λιθαιότερες για K ή T

20 ρίχνω 50 φορές K' ηπαλαμπί

$$20 \text{ K} - 30 \text{ T}$$

δεδομένα

Στατιστική

Τι μπορώ να πω για $p = P(\text{Κεφαί})$ για αυτό το νόμισμα;

στατιστική ανάλυση

Έρευνα στη Μαθηματική Στατιστική

- Δημιουργία Νέων Μοντέλων
 - Εμπνέονται από ανάγκες εφαρμογών
 - Γενικού σκοπού
 - Μπορεί να εφαρμόζονται σε διαφορετικές περιοχές προβλημάτων
 - Μπορεί να προέρχονται από διαφορετικές περιοχές προβλημάτων

Προσομοίωση

Υπολογισμός πιθανοτήτων / μέσω κερών κλπ.
σε δύσκολα προβλήματα πιθανοτήτων

π.χ. $P(\text{αν ριζώτε ένα ζάρι 2 φορές το άθροισμα} = 4) =$
 $P(13, 31, 22) = \frac{3}{36}$

$P(\text{αν ριζώτε ζάρι 100 φορές άθροισμα} > 225) = p?$

↳ εκτίμηση μέσω προσομοίωσης

προσομοίωση 100 ριψές → υπολογίζουμε άθροισμα
1 παρατήρηση (επαναλήψιμη)

Αν το επαναλάβετε n φορές ($n \rightarrow \infty$)

$$\hat{p} = \frac{\text{αριθ. επαναλήψεων που άθροισμα} > 225}{n} \rightarrow p$$

"Στατιστικό Μοντέλο"

$$X = \begin{cases} 1 & \text{αν } \text{άθροισμα} > 225 \\ 0 & \text{αλλιώς} \end{cases}$$

$X \sim \text{Bernoulli}(p)$ p : "άγνωστο"

Αν ριζώ το ζάρι με το κέρ i → $\frac{X_1, X_2, \dots, X_n}{\uparrow \hat{p}}$: παρατηρούμε ένα

Αν κάνω n προσομοιώσεις των ριψών (π.χ. μέσω τυχαίων αριθμών στο \mathbb{R})

20 25 X_1, \dots, X_n : προσφοιωμένα δεδομένα
 $\hookrightarrow \hat{p}$

Έχουν τη Σαζουκί

- 1) Για να γίνει εκτιμήσεις (\hat{p}) από προσφοιωμένα δεδομένα χρησιμοποιούμε στατιστικές μεθόδους:
- 2) Αν έχουμε ένα περίπλοκο ^{πυκνό} στατιστικό μοντέλο / μέθοδο κ' θέσουμε να εκτιμήσουμε τη συμπεριφορά τους μπορούμε να το κάνουμε χρησιμοποιώντας προσφοιωμένα δεδομένα.

Π.χ. Έτσι μια μέθοδος επιλογής μεταβλητών στην λαμβάνομενη.

Ερώση Αν εφαρμόσουμε αυτή τη μέθοδο σε δεδομένα όπου όλες οι μεταβλητές είναι στατιστικά σημαντικές ποια είναι

η πιθανότητα αργά η μέθοδος να
απορρίψει μια ^{αξιολογ} μεταβλητή j (να κάνει $f_j > 0$)

→ Πρόβλημα Πιθανοτήτων !!

① Χρησιμοποιούμε τη μέθοδο σε loffé
σε ^{από} πραγματικά δεδομένα αφού τον ω τον
κ' εκτελούμε τον πιθανότητα X

② Χρησιμοποιούμε προσομοιωμένα δεδομένα

Έρευνα στη Μαθηματική Στατιστική

- Ανάπτυξη μεθόδων για την ανάλυση στατιστικών μοντέλων
 - Μαθηματική προσέγγιση
 - Περιγραφή μεθόδου
 - Απόδειξη ιδιοτήτων
 - Προσομοίωση συμπεριφοράς

Πώς βρίσκονται ερευνητικές ιδέες

- Μελέτη βιβλιογραφίας
- Τίποτε δεν θεωρείται δεδομένο
- Σε όλες τις εργασίες υπάρχουν «κενά» ή «τρύπες»
- Η διαφορά του ερευνητή από τον αναγνώστη είναι ότι αναγνωρίζει τα κενά και επομένως τις ευκαιρίες για περαιτέρω έρευνα

Ιδέες για νέα μοντέλα

- Ανάγκες εφαρμογών
- Η αιτιολόγηση της έρευνας προς κάποια κατεύθυνση βρίσκει σημαντική υποστήριξη από τη δυνατότητα παραγωγής εφαρμόσιμης γνώσης.
- Αυτό ισχύει στα εφαρμοσμένα μαθηματικά γενικότερα και όχι μόνο στη στατιστική.

Από την εφαρμογή στη θεωρία

- Το μεγαλύτερο μέρος των μοντέλων μαθηματικής στατιστικής έχει προέλθει από πρακτικά ερωτήματα και προβλήματα.
- Κλασσικά παραδείγματα είναι η μέθοδος παλινδρόμησης και η ανάλυση κατά παράγοντες

Από την εφαρμογή στη θεωρία

- Ένα ερώτημα/πρόβλημα από την πράξη μπορεί να οδηγήσει σε:
 - Εφαρμογή ενός γνωστού μοντέλου που έχει ήδη προταθεί και αναλυθεί (εφαρμοσμένη στατιστική)
 - Δημιουργία νέου μοντέλου για τις ανάγκες του συγκεκριμένου προβλήματος (μαθηματική στατιστική)

Παράδειγμα: Μεικτά μοντέλα παλινδρόμησης για χρονικά δεδομένα

- Το στατιστικό μοντέλο παλινδρόμησης έχει σκοπό να περιγράψει συσχετίσεις ανάμεσα σε μια εξαρτημένη μεταβλητή (Y) και μία ή περισσότερες ανεξάρτητες μεταβλητές (X)
- Παράδειγμα: X =δόση φαρμάκου, Y =πίεση

Κλασικό μοντέλο

- Σε ένα δείγμα ασθενών δίνονται διαφορετικές δόσεις και μετράται η πίεση.
- Στο μοντέλο παλινδρόμησης γίνεται η υπόθεση ότι οι ασθενείς είναι στατιστικά ανεξάρτητοι μεταξύ τους.

Χρονικά δεδομένα

- Έστω ότι κάθε ασθενής παίρνει μια δόση του φαρμάκου τρεις φορές τη μέρα (πρωί, μεσημέρι και βράδυ) και κάνει μέτρηση της πίεσης δύο φορές τη μέρα.
- Τώρα οι μετρήσεις δεν προέρχονται όλες από διαφορετικούς ασθενείς και επομένως η ανεξαρτησία δεν ισχύει.

Ανεπάρκεια κλασικού μοντέλου

- Το κλασικό μοντέλο παλινδρόμησης δεν μπορεί να εφαρμοστεί σε τέτοιες περιπτώσεις.
- Γενικότερα μοντέλα (μεικτά γραμμικά μοντέλα) έχουν αναπτυχθεί από ερευνητές εφαρμοσμένης και μαθηματικής στατιστικής.

Παράδειγμα: Από τη συνδυαστική βελτιστοποίηση στη βιολογική εξέλιξη

- Το 1987 ο μαθηματικός-βιολόγος Stuart Kauffman πρότεινε ένα μαθηματικό μοντέλο για την περιγραφή της εξέλιξης γονιδίων/οργανισμών/ομάδων.
- Μοντέλο NK
- Βασίζεται στη θεωρία συνδυαστικής βελτιστοποίησης.

Μοντέλο NK

- Ένας οργανισμός αποτελείται από N τμήματα. Κάθε τμήμα μπορεί να βρίσκεται στην κατάσταση 0 ή 1.
- Η «απόδοση» του οργανισμού είναι το άθροισμα των επί μέρους αποδόσεων των τμημάτων του.
- Η απόδοση κάθε τμήματος εξαρτάται από την κατάσταση του τμήματος (0 ή 1) όπως επίσης και από τις αποδόσεις $K-1$ γειτονικών του τμημάτων (επιστατική αλληλεπίδραση).

Μοντέλο NK

- Ο οργανισμός εξελίσσεται αλλάζοντας κάθε φορά την κατάσταση ενός τμήματος αν η αλλαγή βελτιώνει τη συνολική απόδοση.
- Όταν καμμία αλλαγή δεν επιφέρει βελτίωση έχει φθάσει σε κατάσταση τοπικού βέλτιστου.

Μοντέλο NK

- Μετά από συνδυασμό θεωρητικής ανάλυσης και προσομοιώσεων για διάφορα σενάρια αποδόσεων, ο Kauffman κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η απόδοση είναι καλύτερη για μέτριες τιμές του K (μέτρια αλληλεπίδραση) ενώ μειώνεται για μεγάλες τιμές (καταστροφή λόγω πολυπλοκότητας)

Μοντέλο NK

- Αν δεχτούμε ότι το μοντέλο περιγράφει (προσεγγιστικά) αυτοεξελισσόμενους οργανισμούς, τότε συμπεραίνουμε ότι ενδιάμεσοι βαθμοί πολυπλοκότητας είναι προτιμότεροι στην εξέλιξη απότι πολύ χαμηλοί ή πολύ υψηλοί.
- Ίσως αυτό εξηγεί κάποια φαινόμενα στην εξελικτική διαδικασία.

Μοντέλο NK

- Υπεραπλουστευτικές υποθέσεις:
 - Μόνο δύο δυνατές καταστάσεις κάθε τμήματος
 - Ίδια μορφή αλληλεπίδρασης για όλα τα τμήματα
 - Τρόπος εξέλιξης με τοπικές βελτιώσεις

Εφαρμογή σε άλλες περιοχές

- Οργανισμοί - Ομάδες εργαζομένων
- Αλληλεπίδραση στην απόδοση της εργασίας
- Ο ρόλος του διευθυντή
- Πότε πρέπει να χωριστούν οι μεγάλες ομάδες

Έρευνα για νέες μεθόδους

- Σημαντικό μέρος της έρευνας στη μαθηματική στατιστική αποτελεί η ανάπτυξη νέων ή βελτιωμένων μεθόδων για υπάρχοντα μοντέλα.
- Παραδείγματα
 - Μέθοδοι επιλογής μεταβλητών σε μοντέλα παλινδρόμησης
 - Μέθοδοι υπολογισμού παραγόντων σε μοντέλα παραγοντικής ανάλυσης

Συνδυασμός μοντέλων- μεθόδων

- Πολλές φορές δεν υπάρχει ξεκάθαρη διάκριση αν το αποτέλεσμα της έρευνας είναι ένα νέο μοντέλο ή μια νέα μέθοδος
- Μπορεί να είναι συνδυασμός και των δύο
- Παράδειγμα: Ένα μοντέλο κλινικών δοκιμών και η ανάλυση της μεθόδου

Εισαγωγή στην έρευνα

- Εξαρτάται από το υπόβαθρο, τις γνώσεις και τις ιδιαίτερες δεξιότητες του υποψήφιου ερευνητή
- Αν έχει εμπειρία σε εφαρμογές μπορεί να αρχίσει από εφαρμοσμένο πρόβλημα και σταδιακά να προχωρήσει στη μελέτη/ανάπτυξη νέας θεωρίας
- Αν έχει ισχυρό θεωρητικό υπόβαθρο μπορεί να ακολουθηθεί η αντίστροφη διαδικασία.

Ερευνητικά σεμινάρια

- Συγκεκριμένο ερευνητικό θέμα
- Μελετώνται εργασίες πάνω στο θέμα του σεμιναρίου
- Παρουσιάσεις από τους συμμετέχοντες.
- Συζητήσεις για κενά ή ατέλειες.
- Νέες ιδέες για έρευνα.

Το σφάλμα τύπου III

- Να μοντελοποιήσεις την λάθος υπόθεση
- Να μοντελοποιήσεις (και να λύσεις) το λάθος πρόβλημα.

Ολοκλήρωση ερευνητικής εργασίας

- Πότε μπορείς να πείς «τελείωσε»;
- Μια ερευνητική εργασία δεν μπορεί να είναι ούτε πολύ σύντομη (τετριμμένη) ούτε υπερβολικά εκτεταμένη (βιβλίο).
- Δύσκολο να βρεθεί η χρυσή τομή.